

ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

В умовах економічної кризи, викликаній глобальною пандемією коронавірусу, найбільш незахищеними суб'єктами національної економіки залишаються домогосподарства. Проте вони, без сумніву, відіграють значну роль у функціонуванні економічної системи і, виконуючи свої традиційні функції споживання, заощадження, інвестування, виступають своєрідним внутрішнім стабілізатором, впливають на соціально-економічний розвиток країни.

Згідно різних соціологічних опитувань [1], проведених в кінці березня та на початку квітня 2020 року, від 5 до 10% респондентів втратили роботу, чи відзначили зменшення своїх доходів. Численні українські підприємства також оголосили, що будуть змушені проводити скорочення працівників. Якщо в лютому було зареєстровано 373,1 тис. безробітних, то в березні їхня кількість зросла до 376 тис. осіб. Кількість безробітних різко зросла на початку травня до 475 тис. осіб (+47% порівняно з травнем 2019 року). Найбільше безробітних у переробній промисловості – понад 60 тис. осіб (+60% порівняно з травнем 2019 року) та у сферах сільського, лісового, рибного господарств – 64 тис. осіб (+25%) [2].

Але якщо подивитись, у яких галузях стало найбільше безробітних з квітня до травня 2020 р., то найгірші показники в готельно-ресторанного бізнесу (темپ росту кількості безробітних 125%) та у сферах постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (103%). В ІТ-сфері з цей же період кількість зареєстрованих безробітних зросла на 60%, а фахівців операцій з нерухомістю на біржі зайнятості побільшало на 57%.

Багато країн, яких зачепила пандемія й економічна криза, вже оголосили про заходи з підтримки домогосподарств і бізнесу. Нажаль Україна досить повільно перебирає досвід розвинутих країн і займається лише процесом

розробки пакету допомоги бізнесу, не говорячи вже про домогосподарства. Крім того, можна вважати, що у нас економічна криза лише набирає обертів, а тому, протягом 2020 р., а, можливо, і 2021 року, населення та бізнес потребуватимуть посиленої підтримки. Для розробки ефективних заходів допомоги повинне бути чітке розуміння, як зміняться доходи домогосподарств в умовах всесвітньої пандемії.

На сьогоднішній день, близько 18% українських домогосподарств мають у своєму складі двох або більше пенсіонерів, 32% домогосподарств – одного непрацюючого пенсіонера, і 50% – хоча б одного пенсіонера (включно з працюючими пенсіонерами) [3]. Звичайно, такі домогосподарства, та їх фінансовий стан, якщо порівнювати з іншими домогосподарствами, постраждають меншою мірою, внаслідок карантину, порівняно з іншими домашніми господарствами, якщо хтось із їх складу втрачає роботу. Домогосподарства, до складу яких входять пенсіонери, не втрачають повністю засобів існування, поки будуть розроблятися і впроваджуватися заходи підтримки державою. Крім того, з операційної точки зору, пенсіонери є тією категорією громадян, кого найпростіше і найлегше підтримати в плані надання цільової фінансової допомоги з боку держави.

До найбільш ризикованої статті доходів домогосподарств відносяться доходи від підприємницької діяльності, а також від самозайнятості. Крім того, понад 9% домогосподарств України мають доходи від продажу сільськогосподарської продукції. У сільській місцевості цей показник може сягати 15%. У, приблизно 1,2 млн домогосподарств (8% домогосподарств) на доходи від підприємництва та самозайнятості припадає більше 50% загального грошового доходу. Враховуючи все це, правильним рішенням уряду було звільнення фізичних осіб-підприємців від сплати єдиного соціального внеску. Проте, швидше за все, таким домогосподарствам буде потрібна подальша допомога – як приклад, надання банками кредитів на пільгових умовах для підтримки, чи навіть, перезапуску бізнесу [3].

У найбільш ризиковій групі опинилися домогосподарства, в яких є лише один працюючий та немає пенсіонерів, питома вага таких домогосподарств складає 19%. Ці домогосподарства мають ризик втратити через карантин, всі засоби для існування. А якщо враховувати, що у 3/4 таких домогосподарств, працюючий утримує крім себе ще одну або кілька осіб, то ситуація взагалі може бути катастрофічною.

Також слід пам'ятати той факт, що загалом в Україні понад 26% населення змушені виживати на доходи, які є нижчими від прожиткового мінімуму. Тобто, понад чверть населення країни, навіть за звичайних економічних умов, знаходяться в досить скрутному становищі. Як свідчить вибіркове обстеження Державної служби статистики умов життя домогосподарств України, тільки 8% домашніх господарств змогли робити заощадження, ще менша частина таких домогосподарств, де є пенсіонери та відсутні працюючі. Найбіднішими домогосподарствами залишаються ті, які складаються з пенсіонерів та дітей. Втім, таких є порівняно небагато – близько 90 тисяч [3].

Крім того, може лякати статистика, що понад 40% населення не мають достатньо коштів на випадок не передбачених обставин, наприклад, хвороби когось з членів домогосподарства (як ніколи актуально в умовах пандемії). Що також свідчить про дуже низький рівень заощаджень.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що найбільше потребують допомоги від держави, ті домогосподарства, чії доходи були невисокими ще до кризи. а також ті, хто втратив роботу через карантин та не має інших джерел доходів. Насамперед це домогосподарства, де одна працююча особа, а також непрацюючі особи чи діти.

Всесвітня пандемія, та породжена нею економічна криза докорінно змінила життя мільярдів людей. Тож людям потрібно навчитися жити в умовах сучасних викликів, а завдання держави підтримувати найбільш незахищених з них, наприклад, можна запропонувати такі кроки з підтримки людей під час карантину:

1. Допомога, перш за все, домашнім господарствам, члени яких втратили роботу чи доходи, та які не мають інших джерел доходів (наприклад, пенсій чи соціальної допомоги).

2. Надання органами соціального захисту, у разі звернення, соціальної допомоги домогосподарствами з одним працюючим та дітьми. Можливі ситуації, коли людина, навіть якщо не звільнена, то повинна брати неоплачувану відпустку, оскільки не має де залишити дітей, і повинна за ними доглядати.

3. Допомога малому бізнесу, зокрема тим галузям, які найбільше постраждали від запровадження карантину. Наприклад, запровадження податкових канікул, зниження ставки ЄСВ, тощо.

Список використаних джерел:

1. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/tag-opituvanna> (дата звернення 1.05.2020).

2. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 1.05.2020).

3. Сологуб І. У українцев закінчуються деньги. Кого ще потрібно в допомозі, крім пенсіонерів? *Ліга Бізнес*. 2020. URL: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/opinion/u-ukraintsev-zakanchivayutsya-dengi-kto-esche-nujdaetsya-v-pomoschi-krome-pensionerov> (дата звернення 10.05.2020).

Терешко Олександр Юрійович

Студент I курсу ОС «магістр» ННІПУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Малиняк Б. С.

Тернопільський національний економічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЛАНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Ключовою реформою, яка реалізована в Україні впродовж останніх років є децентралізація влади та розширення повноважень органів місцевого